
Deir El-Bahari. Świątynia Hatszepsut

Informator Archeologiczny : badania 20, 244-245

1986

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Niezależnie od tych prac wykonano przeniesienia na nowy podkład mozaiki o wzorze geometrycznym i wymiarach 180 x 150 cm, pochodzącej z wykopalisk willi rzymskiej, odkrytej w połowie lat siedemdziesiątych pod portykiem teatralnym przed frontem teatru.

3. W Cysternach przystąpiono do konsolidacji i częściowej rekonstrukcji północno-wschodnich partii budynku.

Ściana północna została skonsolidowana metodą sprężania. Spękane i wychycone fragmenty ściany zewnętrznej zostały zakotwione i sprężone z partiami wewnętrznymi konstrukcji. Przeprowadzono badania archeologiczno-architektoniczne ściany wschodniej Cystern. Wykonano projekt koncepcyjny jej zabezpieczenia i częściowej rekonstrukcji. Wykonano obliczenia statyczne, projektowane przybór i łuków. Cysterna posadowiona jest ponad podziemnym antycznym zrujnowanym akweduktem, stąd pochodzą jej znaczne zniszczenia i zagrożenia jakim uległa zarówno w starożytności jak i po odkopaniu.

- II. Prace archeologiczne koncentrowały się i w tym sezonie na odcinku G-południ e. Sondaż nieznacznie poszerzony od strony zachodniej oraz pogłębiony aż do późnorzymskich poziomów użytkowych umożliwił wstępną interpretację trzech pomieszczeń przyległych od południa do zachodniego skraju pasażu. Pomieszczenia te funkcjonalnie związane z termami ulegały przebudowom w tych samych okresach co cały kompleks architektoniczny odkryty na Kom el Dikka. Odkrywane elementy architektoniczne wraz z nawarstwieniami zdają się wskazywać nie tylko na ewolucję kształtów tych pomieszczeń, lecz także na zmiany ich funkcji. W okresie najwcześniejszym były to wnętrza służebno-magazynowo-sklepowe. W okresie późniejszym służyły jako rekreacyjne (audytoria, poczekalnie). Nie została wyjaśniona sprawa wejścia do kompleksu podziemnych pomieszczeń zaplecza term, które znajduje się pod jednym z tych pomieszczeń (zachodnie) jak również datowanie i re-lacja wczesnych fragmentów konstrukcji względem zabudowy III i IV w. na tym terenie.

DEIR EL-BAHARI

Świątynia Hatszepsut

Misja Polsko-Egipska

Misja Polsko-Egipska kierowana przez architekta Zygmunta Wysokiego i dra Janusza Karkowskiego (strona egiptologiczna) pracowała w okresie 24.10.86 do 12.4.87.

Pozostali członkowie misji:

Architekci - Piotr Dąbrowski, Andrzej Kwaśnica, Waldemar Połoczanin, Adam Stefanowicz; konstruktor Bernard Hoffman; Technicy - Kazimierz Bielenia, Wincenty Surzyn, Zbigniew Surzyn; Egipciolodzy - Krystyna Polaczek, dr Zbigniew Szafranski, dr Maciej Witkowski; Rysownicza - Zofia Lotholz; fotograf - Grzegorz Wyrzykowski.

Poza tym przez 2 tygodnie pracował w Deir el-Bahari zespół geologów z Uniwersytetu Warszawskiego Doc. Ryszard Kaczyński, doc. Andrzej Drągowski i

dr Jacek Wróblewski.

Egipska Organizacja Starożytności była przez
Tahę Mamuna.

Prace zaplanowano w związku z wypadkiem w 1986 r. - jedna ze ścian oporowych nad kaplicą Anubisa, zrekonstruowana przed 80 lat zawałła się. Spowodowało to konieczność przebedania skał otaczających świątynię w Deir el-Bahari przez specjalistów geologów. Zgodnie z ich ekspertyzą wykonano żelbetonowe zabezpieczenie za ścianą, a sama ściana została zrekonstruowana do poprzedniej wysokości.

Podczas usuwania gruzu znaleziono 19 dekorowanych fragmentów pochodzących z różnych części świątyni Hatszepsut, jak również szereg fragmentów ceramiki na ogół użytych jako pojemniki na zaprawę w czasie budowy ściany w okresie Hatszepsut. Poza tym usunięto fragment skały nad ścianą, który mógł zważyć się na kaplicę Anubisa. Dla zwiększenia bezpieczeństwa świątyni wykonano drewniane podpory w północnej kaplicy Amona i w kolumnadzie północnej.

Prace rekonstrukcyjne koncentrowały się na północnym skrzydle wschodniej ściany górnego dziedzińca z początkowymi i końcowymi epizodami Pięknego Świątka Doliny. Poza tym wbudowano szereg dekorowanych fragmentów do północnej ściany górnego dziedzińca, na której przedstawiono pozostałe części tego samego święta.

Zrekonstruowano również bazy kolumn po północnej stronie górnego dziedzińca.

Kontynuowano dokumentację rysunkową reliefów górnego tarasu do planowanej publikacji świątyni. Zakończono dokumentację dekoracji zespołu kultu słońca i scen Pięknego Świątka Doliny w górnym dziedzińcu. Zaawansowano również dokumentację kaplicy Amona-Re. w północno-zachodnim rogu górnego tarasu.

W ciągu sezonu wykonano też kilka sondaży na górnym tarasie. Pierwszy założono w wejściu do pomieszczenia z oknem. Dostarczył on bogatej kolekcji ceramiki z okresu budowy świątyni i pozwolił dokonać interesujących obserwacji konstrukcji fundamentów wzniesionych na zboczu skały. Drugi sondaż wykonano wewnątrz i wokół przejścia z górnego dziedzińca do zespołu kaplic królewskich. Dokonane obserwacje mają znaczenie dla odtworzenia historii budowy świątyni. W końcu podczas usuwania skały nad zawałoną ścianą znaleziono ceramikę i ostrakon koptijski w pobliżu ostatnich zachowanych murów z cegły suszonej z klasztoru chrześcijańskiego.

DEIR EL-BAHARI
Świątynia Totmese III

Misja Polsko-Egipska

Prace prowadzili:
Kierownik misji - doc.dr hab. Jadwiga Lipińska;
członkowie: mgr Joanna Aksemit - archeolog,
mgr Monika Dolińska - archeolog, mgr Jagna Wiercińska - archeolog, mgr Mirosław Barwik - archeolog, dr Stanisław Madeksza - architekt, dr Józef Adamowski - konstruktor,
Halina Lewak - rysownik, Edward Yarkowski - konserwator, Leonard Bartnik - konserwator,
Stefan Miszczak - konserwator.

Prace / 29 listopad 1986 - 16 kwiecień 1987/ prowadzone były w trzech głównych dziedzinach: a/ archeologia: kontynuacja studiów nad fragmentarycznie zachowanymi reliefami ściennymi świątyni Totmese III. Główny wynik sezonu - ustalenie programu i